

Формално описание на българските звателни форми в рамките на Опорната фразова граматика (HPSG)¹

Петя Осенова² и Кирил Симов

Проект Бултрибанк
Лаборатория за лингвистично моделиране, ЦЛПОИ,
Българска академия на науките

I. Въведение

В различните езици звателните форми могат да бъдат силно идиосинкретични и сложни (Левинсън 1971). Същевременно те са явление, на което не е обръщано голямо внимание в лингвистиката. Следователно темата на доклада не е само езиково специфична, независимо от факта, че повечето езици имат собствен набор от средства за маркиране на ролята на адресата в изказванията.

Според нас звателните форми се нуждаят от адекватна интерпретация поради две основни причини:

1. в теоретичен план

Тъй като те присъстват на две нива - синтаксис и прагматика, трябва да се изследва по-сериозно статусът им. А в лингвистичните теории като цяло (и в частност Опорната фразова граматика³), в по-голяма степен са разработвани взаимодействията между морфология/синтаксис и синтаксис/семантика, отколкото синтаксис/прагматика;

2. в практически план

Ще бъде полезно за формалното описание на българския език, както и за добавянето на лингвистична интерпретация при изграждането на езикови ресурси за българския език, особено на бази от синтактични структури и диалогови системи.

Статията има следната структура: в следващия раздел се дискутира статутът на звателните форми в българския език. В третия раздел предлагаме нашата идея за унифицирана, синтактично-прагматична интерпретация на звателните форми. В четвъртия раздел е дадено общо описание на ОФГ и е представен формален модел на звателните форми в тази теория. Последният раздел представя изводите и насоките за работа.

II. Статутът на звателните форми в българската граматична литература

Областта на действие на звателните форми е ограничена до употреби във второ лице. Обикновено те се делят на два макротипа: повиквания (calls) — *hey tu* и конкретни адресирания (addressess) - *госпожо* (Левинсън 1971, с. 71).

Традиционно българските звателни форми се разглеждат спрямо опозицията: вокативна форма (остатък от падежната система на имената) — основна форма на името, т.е. с оглед на наличието или неналичието на специални флексии. Но от функционална гледна точка звателните форми включват не само структурния вокатив от парадигмата на някои имена (съществителните в единствено число от мъжки и женски род, както и дългите форми на някои прилагателни). Всъщност звателността може да се изрази по няколко начина: с вокативни форми на имената, с имена в основна форма и посредством различни частици.

Ето класификацията, представена у (Иванова и Ницолова 1995, с. 24-29]:

¹ Идеите в статията са разработени в рамките на проекта Бултрибанк, Лаборатория за лингвистично моделиране, ЦЛПОИ, Българска академия на науките. Този проект е финансиран от фондацията Volkswagen Stiftung, Германия по програмата "Cooperation with Natural and Engineering Scientists in Central and Eastern Europe", договор номер I/76 887.

² Също в Софийския университет "Св. Кл. Охридски"

³ В текста ще използваме акронима ОФГ за краткост.

1. звателни частици, които не назовават адресата, а само насочват към него- *хей, бе*
2. звателни форми, които назовават адресата
 - 2.1. служат само за установяване на контакт
 - 2.2. квалифицират адресата

Има мнение, че в последния случай има скрита пропозиция с перформативния глагол ‘смятам, че някой притежава определено качество’ (Ницолова 1984, с. 44).

В българската граматична литература на звателните форми се приписват основно три функции според синтактичната им позиция в изречението:

1. На обикновени обръщения, т.е. парентетични елементи, които не се съгласуват със сказуемото по лице и число и следователно не могат да се интерпретират като подлози (Попов 1998, с. 130; Брезински 2000, с. 94):

Господине, днес ще вали.

2. На подлози, когато са използвани във въпросителни, възклицателни и подбудителни изречения и се съгласуват със сказуемото по лице и число. Освен това има изискване да не са дублирани от местоимение във 2 л. (Попов 1998, с. 129; Брезински 2000, с. 94; Академична граматика 1983, с. 120):

Господине, елате насам!

3. На приложения, когато са дублирани от местоимение във 2 л. (Попов 1998, с. 130; Ницолова 1984, с. 43)

Вие, господине, елате насам!

Според нас съществува унифициращ механизъм, който адекватно показва синтактико-прагматичното поведение на звателните форми, без да разделя и противопоставя различните им употреби. Нашите лингвистични аргументи за подобно становище са следните:

1. Ако звателните форми функционират единствено като маркери на дискурса и нямат отношение към изречението, то как да си обясним връзката между тях и различните части на изречението (с подлога, допълнението, притежателните местоимения и т.н.)

2. Ако приемем, че в българския език се приписва субектна роля само на дума в номинативен падеж, тогава е странно да се избира контекст, в който на звателните форми се приписва такава роля. Съгласуването на подлога с глагола не е достатъчно силен аргумент, тъй като съществуват случаи, при които: 1. между експлицитния подлог и сказуемото няма съгласуване (*Всички излязохме на разходка*) 2. съгласуването е колебаещо се между отделните съставки на подлога (*Част от студентите влезе/влязоха*) или 3. то е зависимо от семантиката на конюнктите при координация (*Радост и тъга имаше в очите му*) Вж. по-подробно за първите два типа (Осенова 2001).

3. Звателните форми се отнасят по един и същи начин към изреченията с различни типове илокуционна сила, включително и декларативните:

Господине, изпуснахте влака

4. Българският език се причислява към т.нар. pro-drop езици. Това най-общо означава, че не е задължително подлогът да бъде експлицитно изразен, защото се реализира чрез глаголната флексия и има характеристиките на именителните лични местоимения. В случаите, когато става въпрос за звателни употреби от типа ‘хей ти’, можем да приемем, че местоимението във 2 лице притежава две синкретични форми — една в номинатив и една в звателна форма.

5. Звателните форми са извън областта на лявата дислокация и лявата периферия, които в българския език са свързани с удвояването на допълненията (Пенчев 1993, с. 120) и с комплементизаторите (Кръпова, Карастанева 1999).

Той Иван го няма

III. Унифициран подход към звателните форми в българския език

Звателните форми имат прагматична функция по отношение на адресата на изказването. Но все още липсва обяснение на връзката между синтактичното и прагматичното им поведение.

Необходимо е да отбележим, че в статията не се занимаваме с начините на кодиране на намеренията на говорещия, които в атрибутивната структура на ОФГ⁴ се записват в характеристиката BACKGROUND в рамките на прагматичната характеристика CONTEXT (Грийн 2000). Встрани от разработката ни остават и метапрагматични явления като формите за учтивост (honorifics). Ние се концентрираме предимно върху съдържанието на характеристиката C-INDICES, която кодира информацията за адресата и участва във формализацията на отношението *звателна форма-изречение*.

Интересно е да се види как проблемът със звателните форми е решен за практически ориентирани цели. Да погледнем например банката от синтактични дървета Verbmobil. В английската част, която е анализирана в рамките на Опорната фразова граматика, именните звателни форми са интерпретирани като адюнкти и следователно са свързани към най-високия изреченски възел. Частиците за обръщение се разглеждат като дискурсни маркери и следователно — не са свързани никъде към дървото (Кордони 2000, с.21 и с.40). В частта за немския език всички звателни форми са интерпретирани като дискурсни маркери и оставени несвързани в дървото (Стегман, Тельохан, Хинрихс 2000, с. 40). **Нашето предложение е двата възгледа за звателните форми да се комбинират в един, т.е. да ги интерпретираме едновременно като адюнкти и дискурсни маркери.**

Те са адюнкти, защото много често споделят синтактични характеристики с различни части в изречението. Но те са и дискурсни маркери, защото взаимодействието със самото изречение се осъществява на надизреченско ниво.

Друг факт, който подкрепя предложената тук идея за звателната форма като адюнкт, е сравнително свободният словоред на именните звателни форми. Срв. например възможните позиционни варианти на звателната форма ‘господине’ в следните изречения:

Господине, елате насам!

Елате, господине, насам!

Елате насам, господине!

Един възможен контрааргумент може да бъде, че остенсивните частици, местоименията и по-сложните звателни групи са по-ограничени в дистрибуцията си на обръщения, но според нас този факт по никакъв начин не противоречи на тезата ни. Всички тези средства за изразяване се вписват в адюнктивната интерпретация, тъй като типично за адюнктите е да са разнотипни и рекурсивни. В резултат на нашия модуларен поглед върху явлението, предлагаме следните видове отношения между синтактичната и прагматичната специфика на звателните форми:

1. звателната форма и изразеният/неизразеният подлог или допълнението на изречението са кореферентни, т.е. посочват към един и същ обект в действителността.

⁴ По-подробно за основните положения и механизмите в ОФГ вж. раздел IV, т. 1

*Господине, (вие) изпуснахте влака.
Господине, търсят Ви.*

2. звателната форма свързва притежателно или рефлексивно местоимение в изречението.

*Жена Ви, господине, се обажда.
Господине, спрете жена си!*

3. звателните форми служат като остенсивен стимул по отношение на слушателя относно някакъв факт.

Господине, навън вали.

IV. Анализ на българските звателни форми в Опорната фразова граматика

1. Опорна фразова граматика — общи принципи и положения

Преди да опишем модела на звателните форми в рамките на Опорната фразова граматика, смятаме за необходимо да представим накратко основните характеристики и принципи на тази лингвистична теория.

В основата на ОФГ стои разбирането, че езикът е система от типове, които отразяват действителността. Тези типове представляват абстракция над езиковите обекти, които, от своя страна, са интерпретация на граматиката на даден език. Основният вид езикови обекти са *знаците*. Знакът е общата съвкупност от фонологичния, синтактико-семантичния и прагматичния компонент, които изграждат думите или изказванията в естествения език. Най-общо се разглеждат два вида знаци: *лексикални* и *фразови*. Макар че лексикалните и фразовите знаци се различават по своята структура, те съвместяват и много общи характеристики. По тази причина те се разглеждат като подвидове на един и същ вид лингвистични обекти.

Грамматиката на конкретен език (например българския) в рамките на ОФГ се състои от три основни елемента: *йерархия на видовете* на езиковите обекти, *лексикон* и *принципи*.

Йерархията на видовете е основана на отношението *вид-подвид* и определя *онтологията* на езиковите обекти в действителността. В тази онтология обаче се дефинират не само видовете обекти, но и техните характеристики (*атрибути*). Самите характеристики се наследяват по линията на отношението *вид-подвид*, т.е. характеристиките на даден вид се наследяват от всички негови подвидове, като подвидовете могат да имат и допълнителни характеристики.

Лексиконът кодира основната информация на лексикалните елементи в езика. Тази информация определя семантичната и прагматичната натовареност на лексикалната единица, както и съчетаемостта ѝ с други единици в езиковата структура.

Принципите на граматиката функционират като допълнителни ограничения върху езиковите обекти, които са допустими (възможни) според *йерархията на видовете* и *лексикона*. Именно поради факта, че принципите **ограничават** броя и типа на възможните конструкции, а не ги предписват, ОФГ се разглежда като *граматика на ограниченията*. Тъй като общият вид на ограниченията позволява езиково специфичните особености да се представят до голяма степен в лексикона, ОФГ се нарича още и *лексикализирана граматика*.

Нека сега обърнем внимание на основните видове обекти в ОФГ, на техните характеристики, както и на някои основни принципи. Както вече бе споменато, основният вид обекти в ОФГ са знаците. Структурирането на лингвистичната информация вътре в знака става чрез т. нар. атрибутно-стойностни двойки, т.е. на принципа *характеристика-стойност*. Например характеристиката *лице* може да има три стойности — *първо, второ и трето лице* (PERSON:first, second, third). Тези атрибутно-стойностни двойки могат да бъдат с различна степен на сложност и да се влагат една в друга.

Всеки знак се състои поне от две характеристики: фонологична (PHON) и синтактико-семантична (SYNSEM). PHON кодира фонологията на дадения знак, а SYNSEM е сложна структура от обекти и техни характеристики, включваща синтактичните, семантичните и

прагматичните особености на знака. Тях (без да даваме тук пълна картина на структурата) ще ги обозначаваме като *категория на знака* (CAT вм. category), *съдържание на знака* (CONTENT) и *контекст на знака* (CONTEXT). В рамките на *категорията* (CAT) има две важни характеристики: *основа* (HEAD) и *валентност* (VAL вм. valency). Характеристиката HEAD играе ролята на обобщена част на речта и определя основните граматични особености на знака. Тъй като тази характеристика е дефинирана както за лексикалните знаци, така и за фразовите, то не само думите, но и фразите принадлежат на дадена обобщена част на речта. Структурата на характеристиката HEAD е доста по-сложна от атомичната характеристика за част на речта. Характеристиката *валентност* (VAL) определя реализираните в конкретното изказване зависими елементи (комплементи (COMPS) и подлог (SUBJ)) на дадения знак. Потенциално изразимите зависими елементи се представят само в лексикона, т.е. дефинирани са само за лексикалните знаци чрез характеристиката *аргументна структура* (ARG-ST вм. argument structure). В аргументната структура се записват всички аргументи на дадения лексикален знак, включително и подлогът за глаголите. В същото време *аргументната структура* се съпоставя на характеристиката *валентност* посредством различни принципи. По този начин се реализират различните валентности на един и същи лексикален знак (Вж. по-подробно за възможните съотнасяния между валентен лист и аргументна структура (Симов, Колковска) в същия сборник).

Фразовите знаци притежават една допълнителна характеристика - *фразова структура* (DTRS вм. daughters). Тя дефинира синтактичните съставки на фразата (тези съставки се наричат още и *дъщери*). Стойността на характеристиката DTRS определя нейния вид. На най-горно ниво се различават два вида фрази: *опорни фрази* (headed phrases) и *неопорни фрази* (non-headed phrases). Неопорните фрази представляват различните видове координация. От опорните фрази ще споменем фразите от типа: *опора-комплемент*, представляващи отношението между опората (опорната дъщеря) и нейните комплементи (комплементни дъщери); *опора-адюнкт*, представляващи отношението между опората и един неин адюнкт (адюнктна дъщеря); *опора-подлог*, представляващи отношението между опората и подлога (подложна дъщеря).

Тъй като в статията се прилага анализ, действащ върху фразите от типа *опора-адюнкт*, ще кажем малко повече за тях. В рамките на този тип фрази адюнктната дъщеря избира своята опора посредством специална характеристика на адюнкта, наречена *модификатор* (MOD). Важно е да се отбележи, че тази характеристика се намира в характеристиката HEAD на адюнктната дъщеря, като по този начин става възможно неопорната дъщеря да селектира своята опора. От друга страна, отношението се осъществява по съответна схема за непосредствено доминиране. Тя е следната: *В една фраза от типа опора-адюнкт стойността на характеристиката MOD е същата като стойността на характеристиката SYNSEM на опорната дъщеря* (Полард и Саг 1994, с. 56).

За по-голяма яснота даваме схематично част от йерархията на видовете лингвистични обекти:

```

sign
  PHON : phonlist
  SYNSEM : synsem
    phrase
      DTRS : con-struct
    word
      ARG-ST : list(synsem)

```

```

category
  HEAD: head
  VALENCY: valency
  MARKING: marking

```

```

head
  substantive(subst)
  PRD:boolean

```

MOD: mod-synsem (само за адюнкти!)
noun
CASE:case

Обяснения по схемата:

Всеки знак (sign) има двете характеристики PHON и SYNSEM. Знакът има два подвида: фраза (phrase), която наследява характеристиките PHON и SYNSEM и има още една характеристика DTRS и дума (word), която също наследява характеристиките PHON и SYNSEM и има една допълнителна характеристика ARG-ST. Видовете, дадени с малки букви след двуеточията, задават вида на стойностите на съответните характеристики. Тук phonlist е видът на фонологията на даден знак, synsem е синтактико-семантичната структура на знака, в рамките на която са дефинирани споменатите по-горе характеристики CAT, CONTENT, CONTEXT, HEAD, VAL, SUBJ, COMPS, con-struc (constituent structure) е структурата на фразата, list(synsem) е списък от всички потенциални зависими части на дадената дума.

Втората и третата схема имат за цел да покажат мястото на характеристиката MOD в рамките на CAT и HEAD. Затова тук няма да коментираме другите характеристики и стойности, кодирани там.

Но ще отделим място на характеристиките CONTENT и CONTEXT, тъй като те са особено релевантни за статията.

Стойността на характеристиката CONTENT може да бъде една от следните: *параметрично състояние на света* (psoa в м. parametrized-state-of-affairs), *именен обект* (nom-obj в м. nominal-object), и *квантификатор* (quant в м. quantifier). Първият тип описва семантиката на глаголите, прилагателните, предложните фрази и имената в предикативна употреба. Вторият тип описва семантиката на именните групи и обикновено се представя като *ограничение* (RESTR) и *индекс* (INDEX). Индексът се разделя на два подвида: референтен (*ref*) и нереферентен (*non-ref*). Ограничението задава характеристиките на обекта, който се реферира чрез именната група, а индексът⁵ служи за действителното свързване с обект от действителността и се представя чрез съгласувателните характеристики: род, число и лице. Третият тип описва семантиката на квантификаторите.

Стойността на характеристиката CONTEXT има две характеристики: *фон* (BACKGROUND), който описва с помощта на множество от psoa ситуацията на речевия акт, *контекстни индекси* (CONTEXTUAL-INDICES), които включват описание на *говорещия* (SPEAKER), *адресата* (ADDRESSEE), *мястото на изказване* (UTTERANCE-LOCATION) и други. Частта от йерархията на видовете за стойността на характеристиката CONTEXT е както следва:

```
context
  BACKGROUND : set(psoa)
  CONTEXTUAL-INDICES : c-inds
c-inds
  SPEAKER : ref
  ADDRESSEE : ref
  UTTERANCE-LOCATION : ref
```

За да дадем представа за принципите на ОФГ, ще си позволим да цитираме някои от тях:

Принцип на предаване на опорните характеристики (Head Feature Principle)

В една опорна фраза стойността на HEAD характеристиката на фразата съвпада със стойността на HEAD характеристиката на опорната ѝ дъщеря.

Принцип на субкатегоризацията (Subcategorization Principle)

⁵ В ситуационната семантика тази характеристика отговаря на т.нар. дискурсен маркер (discourse marker).

*В една опорна фраза стойностите на VAL характеристиката на фразата съвпадат със стойностите на VAL характеристиката на опорната ѝ дъщеря, като се изключат *sunset* обектите, съответстващи на SYNSEM стойностите на реализираните зависими елементи.*

Принцип на семантиката (Semantic Principle) (опростен вариант)

В една опорна фраза стойността на CONTENT характеристиката на фразата съвпада със стойността на CONTENT характеристиката на семантичната ѝ опора.

Трябва да се отбележи, че семантичната опора не винаги съвпада със синтактичната. Приема се, че при фрази от типа *опора-комплемнт* и *опора-подлог* семантичната опора съвпада със синтактичната, а при фрази от типа *опора-адюнкт* семантичната опора е адюнктът.

2. Формален модел на звателните форми в рамките ОФГ

Този раздел от статията описва формален модел на българските звателни форми в рамките на ОФГ, както е представена в (Полард и Саг 1994), но с необходимите модификации, уточнения и допълнения. На синтактично ниво разглеждаме звателните форми като специален вид адюнкти, които се свързват с изречението чрез тяхната MOD характеристика.

Главната причина да изберем подобен подход е, че чрез посочения механизъм изречението става 'видимо' за звателната форма. А това на свой ред е необходимо най-вече в случаите, когато звателната форма споделя различни синтактични характеристики с вътрешноизреченските елементи.

Информацията, която представя звателната форма като адресат с определени характеристики, се разпределя в атрибутната структура по следния начин: 1. присъства като стойност на характеристиката ADDRESSEE в рамките на характеристиката CONTEXT на изречението, като по този начин осигурява факта, че звателната форма съвпада със слушателя на това изречение. Освен това при изреченията, които експлицитно се свързват със слушателя, звателната форма се коиндексира по съответния начин с частите на изречението; 2. присъства в рамките на характеристиката CONTENT на звателната форма; 3. присъства в характеристиката ADDRESSEE в рамките на характеристиката CONTEXT на звателната форма, където обединява ограниченията на референтно свързване (RESTR), идващи от изречението (като опорна дъщеря) и звателната форма (като адюнктна дъщеря); 4. присъства в характеристиката CONTEXT на най-високото ниво, където всъщност съвпада с кодираната в CONTEXT|ADDR информация на звателната форма.

Един проблем, който възниква при интерпретирането на звателните форми като адюнкти е т. нар. Семантичен принцип в ОФГ (вж. по-подробно т.1). Нека припомним, че този принцип изисква характеристиката CONTENT на най-високия възел да е същата като характеристиката CONTENT на семантичната опора. А в конструкции от типа *опора-адюнкт* семантичната опора е адюнктът. Затова в нашия анализ на звателните форми променяме това положение, уточнявайки, че звателната форма не може да бъде семантична опора.

За да осъществим идеята си, се налага да въведем специални принципи, тъй като в (Полард и Саг 1994, с. 337) не са формулирани такива принципи, които да действат върху характеристиката C-INDICES на дъщерите на дадена фраза. В същото време сме наясно, че има разработки в рамките на характеристиката CONTEXT с цел разпознаване на диалогови фрагменти в рамките на Опорната фразова граматика (вж. Гинзбург и Лапин 2001). Но за сегашните ни цели, а именно — да анализираме първо отношението между звателните форми и изреченията, ние предлагаме следния принцип:

Принцип за звателните форми:

Когато в една структура от типа опора-адюнкт, адюнктната дъщеря е в звателен падеж, то стойността на характеристиката ADDRESSEE на

звателната форма съвпада със стойността на характеристиката ADDRESSEE на най-високия възел.

Освен въвеждането на горния принцип, ние променяме и дефиницията за семантична опора. Тази промяна може да се смята за резултат от прагматичната същност на звателните форми и да се възприеме като преместване на информационната релевантност от семантиката към прагматиката, т.е. от характеристиката CONTENT в характеристиката CONTEXT.

Семантичната опора при структури от типа *опора—адюнкт*, където адюнктната дъщеря е в *звателна форма*:

*Когато в една структура от типа *опора-адюнкт* адюнктната дъщеря е в *звателна форма*, то опорната дъщеря става семантична опора.*

Сега вече е възможно да представим общия формален механизъм на взаимодействие между звателната форма и изречението:

(1) цялото изречение има стойност на характеристиката DTRS от типа *опора-адюнкт*. Компонентите в рамките на този тип са следните: опорната дъщеря е вербална фраза с наситена валентност (saturated), а адюнктната дъщеря е фраза в *звателна форма*.

(2) Начинът, по който звателната форма 'избира' своята опорна сестра, е кодиран в рамките на самата нея. Така стойността на MOD характеристиката на адюнкта изисква за опора вербална фраза с наситена валентност, т.е. изречение.

(3) Стойността на MOD характеристиката на звателната форма е същата като стойността на характеристиката SYNSEM на опорната дъщеря и по този начин стойността на характеристиката ADDRESSEE на опорната дъщеря става достъпна в структурата на адюнктната дъщеря. Ние постулираме, че стойността на характеристиката INDEX в рамките на характеристиката ADDRESSEE (ADDR) на звателната форма е коиндексирана със стойността на характеристиката INDEX в рамките на характеристиката CONTENT на звателната форма, а също така и със стойността на характеристиката INDEX в рамките на характеристиката ADDRESSEE на опорната дъщеря (вж. коиндексиращите цифри 2 и 3 на схемата). Ограничението (RESTR) на ADDRESSEE на звателната фраза е обединение от ограниченията в CONTENT на звателната форма и ограниченията на ADDRESSEE на опорната дъщеря.

(4) Посредством Принципа за звателните форми, дефиниран по-горе, стойността на характеристиката ADDRESSEE на звателната форма е същата като стойността на характеристиката ADDRESSEE на майката.

Сега нека представим по-общо идеята за формалните механизми, които осигуряват взаимодействието между синтаксис и прагматика в рамките на трите звателни типа, които бяха дискутирани в края на първия раздел.

1. Звателната форма и изразеният/неизразеният подлог или допълнението в изречението се отнасят към един и същ обект от действителността. В рамките на опорната дъщеря CONTENT характеристиката на подлога (или съответно на допълнението) се свързва по съответния начин с характеристиката ADDRESSEE в рамките на CONTEXT.
2. Звателната форма свързва притежателно или рефлексивно местоимение в изречението. Това свързване се извършва първо в опорното изречение, където притежателното или рефлексивното местоимение е свързано от подлога на изречението и характеристиката CONTENT на подлога се коиндексира по подходящ начин с характеристиката ADDRESSEE на изречението. Оттук се коиндексира със звателната форма.
3. Звателната форма служи просто като остенсивен стимул за слушателя относно някакъв факт. В този случай отново има подходящо коиндексиране между стойността

на характеристиката ADDRESSEE и характеристиката CONTENT на звателната форма, но характеристиката INDEX в ADDRESSEE не съвпада с никой INDEX от характеристиката CONTENT на изречението.

Остава ни обаче един технически проблем: как да бъде кодирана лексикалната информация на именните номинативни форми, които функционално могат да се използват и като обръщения. Според нас това може да стане по два начина в идеологията на ОФГ: (1) като дизюнкция от две лексикални структури, при които едната да бъде с характеристиката MOD за всички подходящи лексикални знаци или (2) чрез лексикално правило. По наше мнение второто решение е по-подходящо, защото практически всички имена могат да се използват като обръщения, но първото решение, макар и натоварващо лексикона, предполага по-добър анализ на изключенията.

V. Заключение

В тази разработка представихме анализ на българските звателни форми в идеологията и механизмите на Опорната фразова граматика. Според нас взаимодействието между звателната форма-адюнкт и изречението има по-скоро универсален характер. Достатъчно е да отбележим функционирането на обръщенията в езици като испански, чешки, руски, английски, немски, полски и др. Всъщност езиково специфична остава структурната типология на звателните форми и областите им на взаимодействие с различни части на изречението.

Като естествена насока на доразвиване на описаната тук идея смятаме разширяването ѝ с оглед на илокуционната сила на избраното от звателната форма изречение. Това може да се направи в рамките на съвременената класификация на фразите в Опорната фразова граматика (Саг 1997) и предложеното структуриране на типовете диалогови изказвания (Гинзбург, Саг и Първър 2001).

Използвана литература

Гинзбург Г. и Лапин Ш. 2001: Ginzburg J., Gregory H. and Lappin Sh. SHARDS: Fragment Resolution in Dialogue. In: Bunt H., van der Sliuis, Thijsse eds., Proc. of the 4th International conference on Computational Semantics, Tilburg, pp. 156-172.

Гинзбург Г. , Саг И. и Първър М. 200: Ginzburg J., Sag I. and Purver M. Integrating Conversational Move Types. In the Grammar of Conversation. In Kuhlein P., Reiser H., Zeevat H, eds. Proc. of Bidialog, the 5th Workshop on the Semantics and Pragmatics of Dialogue, Bielefeld.

Грамматика на българския книжовен език. Синтаксис 1983, София

Грийн Дж. 2000: Green G. The Nature of Pragmatic Information. In Cann, Ronnie, Claire Grover and Philip Miller, ed. Grammatical Interfaces in HPSG. CSLI Publications, pp. 292, Studies in Constraint-Based Lexicalism 8

Иванова К. и Ницолова Р. 1995. Ние, говорещите хора. София

Кордони В. 2000: Kordoni V., Stylebook for the English Treebank in VERBMOBIL. Report 241. Sfs, Universitat Tubingen.

Кръпова И. и Карастанева Ц. 1999: Krupova I., Karastaneva T. On the structure of The CP field in Bulgarian. Plovdiv.

Левинсън С. 1987: Levinson S. Pragmatics. Cambridge Textbooks in Linguistics.

Ницолова Р. 1984: Прагматичен аспект на изречението в българския език. Народна просвета,

Осенова П. 2001: Osenova P. On Subject-Verb agreement in Bulgarian (An HPSG-based account). In: Proc. of the fourth Formal Description of Slavic Languages Conference, Potsdam, Germany, November 2001. (to appear).

Полард К. и Саг И. 1994: Carl J. Pollard and Ivan A. Sag. Head-Driven Phrase Structure Grammar. University of Chicago Press, Chicago, Illinois, USA.

Пенчев Й. 1993 Български синтаксис. Пловдив.

Попов К. 1998, Синтаксис. Велико Търново.

Саг И. 1997: Sag I. English relative clause construction. Journal of Linguistics, 33, 431-484.

Симов К., Колковска С. Анализ на да-конструкциите в Опорната фразова граматика (HPSG). (в същия сборник).

Стегман, Тельохан и Хинрихс 2000: Stegmann R., Telljohann H. and Hinrichs E. Stylebook for the German Treebank in VERBMOBIL. Report 239. SFS, Universitat Tübingen.